

СТАНОВИЩЕ

от доц. Деспина Проданова Георгиева, дп
Русенски университет „Ангел Кънчев“ ФОЗЗГ, катедра „Здравни грижи“
dpgeorgieva@uni-ruse.bg, тел: 0889789100
Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-298 от 27.09.2019 г. на Ректора на
Медицински университет – Варна

Относно: Дисертационен труд на тема:
„Модели за грижи за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора”

Автор: Янка Георгиева Маркова - Димитрова , асистент в Медицински университет
„Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Катедра „Здравни грижи“, Филиал – Велико Търново.

Научни ръководители:

Проф. Силвия Борисова Димитрова, д.оз.н. , МУ- Варна
Доц. Маринела Иванова Грудева, д.п., МУ- Варна

Данни за процедурата: Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-637 от 14.11.2018 г. Янка Георгиева Маркова - Димитрова е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма по „Управление на здравните грижи " в Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление: 7.4. Обществено здраве с тема на дисертационен труд „Модели за грижи за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора“. Представен е протокол за успешно положен докторантски изпит по специалността и по чужд език. На основание решение на катедрен съвет на катедрата по Здравни грижи, относно готовността за публична защита и предложение за Научно жури, Янка Маркова е отчислена с право на защита, съгласно Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-298 от 27.09.2019 г.

Професионална биография и кариерно развитие

Ас. Янка Маркова завършва през 1988 г. ИПЗКССО „Д-р Върбан Генчев“ гр. Велико Търново, специалност Медицинска сестра, през 1994 г. – Полувисш медицински институт гр. Плевен. През 2009г. придобива ОКС бакалавър, а 2011-ОКС магистър по Управление на здравни грижи в МУ-Плевен. В Технически университет - Габрово през 2015г. завършва Магистърска програма „Мениджър в здравеопазването“. Професионалната ѝ дейност започва от 1988г. в МБАЛ г. Свищов като медицинска сестра в хирургично отделение, в последствие в операционна зала, отделение по хемодиализа, заемала е длъжност старша медицинска сестра в хирургично отделение и ОАИЛ. От 2012 г. работи като медицинска сестра в ОАИЛ и отделение по ортопедия и травматология към МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов“ АД гр. Велико Търново. От 2015 г. до момента - асистент в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Катедра „Здравни грижи“, Филиал – Велико Търново. Членува в БАПЗГ.

Ас. Янка Маркова изгражда успешно своята професионална кариера като медицинска сестра и по късно като преподавател.

Актуалност на тематиката

Актуалността на темата на настоящият дисертационен труд е обусловена от демографските характеристики и непрекъснатата тенденция на застаряване на населението в световен мащаб. Старееенето се съпровожда с повишени потребности от медико-социална дългосрочна грижа. Характерна за възрастните и стари хора е полиморбидността, изразена в нарушаване на жизнени функции, частична или пълна загуба на възможностите за самообслужване, придвижване, общуване. Делът на възрастните хора с психични нарушения, депресия и деменция в България непрекъснато се увеличава, което обуславя необходимостта оказване на комплексни грижи. Социално-икономическите процеси в страната, увеличените миграционни процеси през последните години оказват негативно влияние върху здравните и социални проблеми на увеличаващият се брой на самотно живеещите възрастни хора. Нарушеното здравното и социално благополучие на самотно живеещите възрастни хора увеличава потребността от оказване на квалифицирана, дългосрочна и комплексна сестринска грижа.

Структура и характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в 5 глави, съдържа 176 страници, 10 таблици, 65 фигури и 9 приложения. Използваната литература е от 184 източника, от които 121 на кирилица, 51 на латиница и 12 интернет източника.

В първа глава с обем от 60 страници, чрез литературния обзор се откроява актуалността и значимостта на разглеждания от докторантката проблем. Анализирани са достатъчно по обем и съдържание източници, за да представи демографските характеристики на населението, биологичните и социалните аспекти на стареене, съвременните схващания и проблеми на процесите на стареене и старост. Осъществен е задълбочен анализ на организационните структури и модели за оказване на грижи в домашни условия за възрастните и стари хора в редица развити европейски страни, в страни от източна Европа, както в Турция, Япония и САЩ. Акцентира се на това, че компонент на качеството на живот на възрастните и стари хора е достъпността до медико-социална помощ като комплекс от медицински и социални услуги, предоставяни на пациенти в напреднала и старческа възраст в лечебни заведения и в домашна среда от екип от професионалисти – лекар, медицинска сестра, социален работник, психолог и др. Представени са инструменти за измерване и оценка качеството - най-популярните и масово използвани общи и специализирани въпросници.

От структурата и съдържанието на представената информация в първа глава става ясно, че докторантката познава добре тематиката на разглеждания проблем и умело синтезира и анализира избраната научна литература.

Във втора глава в обем от 13 страници е представена методологията на научното изследване, включваща цел, задачи, хипотези, дизайн на експеримента, етапи на изследването и методи на проучването. Целта на дисертационното изследване е ясно формулирана. За изпълнението и са представени 7 задачи, които отразяват прецизно научно-изследователската работа на докторантката. Коректно е описан дизайна на проучването, включващ обект, предмет, характер и обхват. Посочени са ясни критерии за подбор на пациенти в експерименталната и контролната група. Етапите на научно-изследователската работа отразяват конкретните дейности и времевата рамка на изпълнението им. За доказване на работните хипотези е разработен достатъчно по обем и съдържание инструментариум.

Използван е адекватен и доста богат набор от социологически и статистически методи, които позволяват да се осъществят стойностни измервания и заключения.

В трета глава в обем от 47стр. докторантката представя демографска характеристика и организация на медико-социалните услуги в Област Велико Търново. Осъществено е социологическо проучване на качеството на живот и възможностите за поддържане на благосъстоянието на възрастните и стари хора. Анкетното проучване обхваща общо 400 възрастни и стари хора, от които 300 потребители на медико-социална помощ и 100 самотно живеещи възрастни хора. С цел точното определяне характеристиките на изследваните лица са включени показатели даващи възможност за демографски анализ, социално-икономически анализ, статус на физическото и психическото състояние. Извършена е оценка на потребностите на възрастните хора. Отдиференцирани са редица проблеми от здравословен, социален и психологически характер, които водят до значително намаляване на качеството на живот и благосъстоянието на изследваните лица. По отношение на предпочитанията за модел за предоставяне на грижи повече от половината анкетирани са посочили грижи в домашна среда. Изследвано е мнение на медицинските и немедицински специалисти, относно качеството на здравните грижи, които се предоставят на възрастни хора в домашни условия. В проучването са включени 200 медицински специалисти и социални работници от извънболничната, болничната и институционалната помощ. Голяма част от медицинските специалисти считат, че са добре подготвени за прилагане на здравни грижи в домашни условия при възрастни хора. Според мнението на изследваните експерти, междуведомственото сътрудничество е неефективно. Чрез наблюдение е проведен възрастов анализ на биологичните и психо-социалните потребности на възрастните и стари хора при отсъствие на грижи в домашни условия. Наблюдаваните пациенти са от различни възрастови групи, с различни и диагнози и стадии на заболяване.

Осъщественият анализ на получените резултати дава възможност за цялостна оценка на състоянието на дългосрочната грижа в обхванатия регион и на необходимостта от оптимизиране на медико-социалната политика за грижите за възрастните и стари хора.

Представени са показателите за извършване на оценката на ефективността на *Модел за грижа за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора*

Резултатите от изследванията са подходящо онагледени и са изчерпателно и коректно интерпретирани. За статистическата обработка е използвана програма STATISTICA 8.0 Stat. Soft. Inc. и IBM SPSS Statistics Version 23.

В четвърта глава в отговор на доказаната необходимост от оптимизиране на дългосрочните грижи и въвеждане на работещ модел за домашни грижи е представен *Модел за предоставяне на грижи за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора в домашна среда*. Целта на Модела е да се повиши качеството на живот на самотно живеещите възрастни хора, чрез удовлетворяване на нарушените биологични и психо-социални потребности. Предложеният Модел е собствено разработена методика, адаптирана към определяне на качеството на живот по отношение на предлагането на медико-социални грижи на възрастни и самотно живеещи хора. Той дава възможност да се получи количествена оценка и последващо сравнение с мнението на потребителя и това на медицинските специалисти. Изключително е значението за определяне не само потребността от полагане на грижи, но и предвиждания на възможни противопоставяния и конфликти. Доказана е необходимостта от предоставяне на грижи в домашни условия от добре обучен и

екип с професионални компетенции. Изразената удовлетвореност на респондентите от оказаната помощ от медицинската сестра и значителната промяна по отношение на здравето и благополучието при (83%) от самотно живеещи възрастни хора красноречиво говори за ефективността и значимостта на модела за дългосрочни грижи.

В пета глава са формулирани изводи, препоръки и приноси.

Препоръки и въпроси към докторантката:

Нямам препоръки и въпроси към докторантката.

Научни и научно-приложни приноси:

Настоящото дисертационно изследване се характеризира с оригиналност и приносен характер. Приемам справката на приносите, отразяващи реални достижения така, като са систематизирани от авторката, които могат се синтезират в две основни направления.

Приноси с теоретичен характер:

- За пръв път детайлно се разглежда проблема за оказване на медико-социална помощ за самотно живеещи възрастни хора в област Велико Търново.
- Обоснован е комплексен здравно-социален подход в предоставянето на грижи за повишаване здравето и благополучието на възрастните хора.
- Осъществено е проучване, свързано с мнението на медицински специалисти и социални работници по отношение на организацията на медико-социална помощ в домашна среда.
- Идентифицирани са биологичните и психо-социални потребности на възрастните и стари хора при отсъствие на грижа в домашна среда.
- Комплексно за изучени различни аспекти на качеството на живот на самотно живеещи възрастни хора в област Велико Търново.
- Разработени са авторски модели за грижи за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора в домашни условия.

Приноси с практико-приложен характер

- Разработен и апробиран е Модел за предоставяне на грижи за здраве и благополучие на самотно живеещи възрастни хора в домашна среда.
- Разработен е Модел за вземане на решения при планиране на грижи за самотно живеещи възрастни хора.
- Идентифицирани са фактори, влияещи върху разработването и изпълнението на плана за сестрински грижи в домашни условия.
- Разработени са информационна сестринска карта и протокол за сестрински интервенции като водещи документи при оказване на грижи в домашни условия.
- Въведена е унифицирана оценка на потребностите на самотно живеещите възрастни хора, която разширява възможностите и иновативните подходи за оптимизация на грижите в домашни условия.

Получените положителни резултати допринасят за научното развитие на сестринската професия и потвърждаване готовността на медицинските сестри в България за автономна

дейност в рамките на екипа за оказване на дългосрочна домашна грижа за възрастните и стари хора.

Препоръките и предложенията в дисертацията са основани на получените резултати и са насочени към институции от национално и общинско ниво, както и към съсловните организации и сдружения, имащи отношение към неразрешените проблеми в разглежданата област.

Авторефератът е структуриран по главите на дисертацията. Синтезираният и добре подбран текст съответства на съдържанието на дисертацията. Представен е списък от 4 научни публикации, свързани с темата на дисертацията, публикувани в списания и сборници на научни конференции.

Заключение

Дисертационният труд на ас. Янка Маркова засяга актуален проблем, свързан с оказване на комплексни сестрински грижи за възрастни и стари хора в домашна среда с цел повишаване на социалната активност и качеството на живот на пациентите. Целта на дисертационното изследване е постигната. Чрез получените статистически значими резултати се доказват формулираните хипотези. Изводите са ясно, точно и изчерпателно представени. Постигнатите приноси имат не само научна, но и практическа стойност. Представените публикации отговарят на изискванията.

Убедено давам своята положителна оценка и считам, че дисертационният труд на Янка Георгиева Маркова - Димитрова отговаря на всички изисквания за присъждане на научна и образователна степен „доктор“.

29.09.2019г.

Изготвил становището:

Доц. Деспина Георгиева дп